

Силабус курсу

ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА НАУКОВЦЯ-ВИКЛАДАЧА

Ступінь вищої освіти – третій (освітньо-науковий, доктор філософії)

Галузь знань: 09 Біологія

Спеціальність: 091 Біологія та біохімія

Освітньо-наукова програма: Іхтіологія; Гідробіологія.

Кількість кредитів: 3

Рік підготовки, семестр: I рік.

Компонент ОНП: обов'язкова.

Мова викладання: українська.

Керівник курсу

д.б.н., с.д. Семенюк Наталія Євгенівна

Контактна інформація: natasemenyuk@gmail.com; 380661632314

Опис дисципліни

Мета сформулювати у аспірантів стійке уявлення про наукову етику, етичний кодекс ученого, академічну доброчесність, етику ділового спілкування науковця і викладача, етику формальних та неформальних стосунків у науковому та педагогічному колективі, предмет та практичні проблеми біоетики, професійну етику викладача вищої школи.

Навчальний контент

№	Теми	Результати навчання
МОДУЛЬ I. Професійна етика та її основні принципи, функції, завдання. Наукова етика та етичний кодекс ученого		
1.	Тема 1. Предмет етики. Етика як філософська дисципліна. Мораль – як феномен людського пізнання. Моральність. Етикет. Професійна етика.	Знати: – предмет етики, місце етики в системі наук; – основні принципи Етичного кодексу ученого України; Вміти: – давати визначення термінам, етика, етикет, мораль, моральність, пояснювати відмінності між ними; – пояснювати основні принципи Етичного кодексу ученого України (Учений як автор. Учений як керівник. Учений як викладач. Учений як консультант чи експерт. Учений як громадянин); – дотримуватись наукового етикету при листуванні, участі в конференціях.
2.	Тема 2. Наукова етика. Етичний кодекс ученого.	
МОДУЛЬ II. Академічна доброчесність та інформаційна культура		
3.	Тема 3. Поняття академічної доброчесності. Академічна недоброчесність. Плагіат і способи його уникнення.	Знати: – етичні принципи проведення науково-дослідних робіт та публікації результатів (академічна доброчесність); – види порушення академічної доброчесності; – способи уникнення плагіату та самоплагіату. Вміти: – дотримуватись норм академічної доброчесності та авторських прав; – розрізняти види академічної недоброчесності (академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація, публікація фрагментованих результатів);
4.	Тема 4. Самоплагіат і способи його уникнення. Недобросовісне проведення досліджень. Публікація фрагментованих результатів.	

		– запобігати і протидіяти плагіату, недобросовісному проведенню досліджень та порушенню авторського права; – запобігати самоплагіату при проведенні досліджень, написанні дисертаційної роботи та публікації результатів; – користуватись сервісами перевірки наукових робіт на плагіат.
МОДУЛЬ III. Етика ділового спілкування науковця та викладача. Етика формальних та неформальних стосунків		
5.	Тема 5. Ділове спілкування, його форми, правила, рівні. Зони спілкування. Особистий простір. Способи виразності ділового спілкування. Виробничий конфлікт та стратегії його вирішення.	Знати: – загальні правила ділового спілкування, зони спілкування; – способи виразності ділового спілкування: вербальні та невербальні; – правила етичних стосунків у науковому та педагогічному колективі;
6.	Тема 6. Етичні стосунки з колегами, підлеглими та керівниками. Стили керівництва. Керівник у ситуації конфлікту. Алгоритм впливу на конфліктну ситуацію.	– основні стратегії вирішення виробничих конфліктів та алгоритм впливу на конфліктну ситуацію. Вміти: – поважати особистий простір колег і запобігати його порушенню; – дотримуватись етичних стосунків із колегами; – застосовувати на практиці вербальні та невербальні засоби виразності ділового спілкування.
МОДУЛЬ IV. Біологічна етика. Практичні проблеми біоетики		
7.	Тема 7. Становлення біоетики як науки, її предмет, принципи, правила, правове регулювання в Україні. Концепція п'яти свобод тварин. Біоетичні проблеми експериментів за участю живих організмів. Нооетика.	Знати: – основні правила біоетики; – історію становлення біоетики як науки – правове регулювання біоетики в Україні; – поняття про нооетику; – етичні засади використання живих організмів у дослідженнях; – основні етичні проблеми гідробіологічних досліджень
8.	Тема 8. Етика гідробіологічних досліджень: основні проблеми, можливі рішення, досвід інших країн. Ключові етичні принципи польових досліджень риб, безхребетних, рідкісних видів рослин.	- та можливі рішення; – етичні принципи досліджень риб, безхребетних, рідкісних рослин. Вміти: – дотримуватись принципів біоетики при проведенні польових і лабораторних досліджень за участю живих організмів і пояснювати необхідність дотримання цих принципів; – протидіяти та запобігати порушенню біологічної етики; – пояснювати і аргументувати свою точку зору щодо практичних проблем біоетики (клонування, евтаназія, втручання в ДНК, трансплантація органів тощо).
МОДУЛЬ V. Професійна етика викладача вищої школи		
9.	Тема 9. Специфіка педагогічної діяльності. Вимоги професійної	Знати: – специфіку взаємовідносин в системі «педагог-студент»

	етики педагога. Сутність системи «педагог-студент».	та вимоги професійної етики педагога; – етичні принципи взаємовідносин педагогів та студентів
10.	Тема 10. Професійна етика педагогічного колективу. Етика взаємовідносин в системі «педагог-студент». Діалог як основна форма спілкування. Антикультура в спілкуванні: «дефектні рівні» і «бар'єри» спілкування.	та всередині педагогічного колективу; – поняття про антикультуру в спілкуванні. Вміти: – дотримуватись вимог професійної етики педагога вищої школи; – пояснювати етичні принципи взаємовідносин в системі «педагог – студент».

Формування програмних компетентностей

Індекс в матриці ОНП (І – Іхтіологія, Г – Гідробіологія)	Програмні результати
І–03	Аналізувати та застосовувати науковий доробок вітчизняних та зарубіжних учених у галузі дослідження
Г–01	Демонструвати знання загальнонаукових філософських концепцій, системний науковий світогляд, загальний культурний кругозір.
Г–05	Використовувати сучасні інформаційні та комунікаційні технології, комп'ютерні засоби та програми при проведенні наукових досліджень та аналізі отриманих результатів та їх презентації.
Г–09	Відображати результати досліджень у наукових публікаціях. Вміння узагальнити та викласти отримані опубліковані результати у рукописі дисертаційної роботи.

Основні літературні джерела

- 1) Етика: навчальний посібник / В.О. Лозовой, М.І. Панов, О.А. Стасевська та ін.: За ред. проф. В.О. Лозового. К.: Юрінком Інтер, 2002. 224 с.
- 2) Малахов В.А. Етика: курс лекцій: Навч. посіб. 3-тє вид. К.: Либідь, 2001. 384 с.
- 3) Тофтул М.Г. Етика: Навчальний посібник. К.: Видавничий центр «Академія», 2005. 416 с.
- 4) Арват Ф.С., Коваленко Є.І., Кириленко С.В., Щербань П.М. Культура спілкування: Навчально-метод. посібник. К.: ІЗМН, 1997. 328 с.
- 5) Волкова Н.П. Професійно-педагогічна комунікація: Навчальний посібник. К.: ВЦ „Академія”, 2006. 256 с.
- 6) Культура педагогічного спілкування: Метод. рекомендації до вивчення курсу педагогіки / Укл. О.М. Єремук, Л.І. Кобилянська, Л.В. Мафтин, І.М. Петрюк. Чернівці: Рута, 2001. 16 с.
- 7) Филипчук В.С. Спілкування як соціально-педагогічна взаємодія. Навч. довідниковий посібник. Чернівці: Рута, 2001. 96 с.
- 8) Цимбалюк І.М. Психологія спілкування: Навчальний посібник. К.: ВД „Професіонал”, 2004. 304 с.
- 9) Чмут Т.К. Культура спілкування: Навчальний посібник. Хмельницький, 1996.
- 10) Академічна чесність як основа сталого розвитку університету / Міжнарод. благод. Фонд «Міжнарод. фонд. дослідж. освіт. Політики»; за заг. ред. Т. В. Фінікова, А. Є. Артюхова Київ: Таксон, 2016. 234 с.
- 11) Навчальний посібник з курсу „Професійна етика вищої освіти” для осіб, що навчаються в магістратурі за спеціальністю «Педагогіка вищої школи». А.П. Алексеєнко, К.І. Карпенко, Л.О. Гончаренко, В.В. Дейнека. Харків: ХНМУ, 2015. 77 с.
- 12) Романенко О.В., Груша М.М. Біоетичні аспекти гідроекологічних досліджень. *Наук. зап. Терноп. нац. пед. ун-ту. Сер. Біол.* 2015. № 3–4 (64). С. 572–575.
- 13) Романенко О.В., Груша М.М. Біоетичні аспекти методології гідробіологічних досліджень. *Екологічні науки.* 2021. № 6 (39). С. 91–95.
- 14) Семенюк Н.Є. Деякі світові підходи до етики польових досліджень у гідробіології (огляд). Сучасна гідроекологія: місце наукових досліджень у вирішенні актуальних проблем: зб. наук. праць матеріали VI наук.-практ. конф. молодих вчених (Київ, 2023. 10–11 жовтня 2023 р.). Київ: Інститут гідробіології НАН України, 2023. С. 6–13.
- 15) Costello M.J., Beard K.H., Corlett R.T. et al. Field work ethics in biological research. *Biological Conservation.* 2016. Vol. 203. P. 268–271.
- 16) Drinkwater E., Robinson E.J.H., Hart A.G. Keeping invertebrate research ethical in a landscape of shifting public opinion. *Methods in Ecology and Evolution.* 2019. Vol. 10. P. 1265–1273.
- 17) Cappel M., Harvey E., Shortis M. Counting and measuring fish with baited video techniques – an overview. In: Lyle JM, Furlani DM, Buxton CD, editors. *Cutting-edge technologies in fish and fisheries science. Australian Society for Fish Biology – 2006 – Workshop Proceedings.* P. 101–114.
- 18) Bennett R.H., Ellender B.R., Makinen T. et al. Ethical considerations for field research on fishes. *KOEDOE – African Protected Area Conservation and Science.* 2016. Vol. 58, No. 1. a1353.
- 19) Fisher M.L., Santos J.Z. Ethical conduct with invertebrate animals: Routes for inclusive, humanitarian, and sustainable education. *Current World Environment.* 2021. Vol. 16, No. 3. P. 679–693.

Інтернет-ресурси:

- 1) Проблема етика науки в структурі філософії науки. [електронний ресурс]. Режим доступу: / <http://osvita.ua/vnz/reports/sociology/12671>.
- 2) Закон України «Про вищу освіту» / Верховна Рада України; Закон від 01.07.2014 № 1556-VII. Редакція від 30.11.2016. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
- 3) Академічна доброчесність: як запустити процес змін [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.kse.org.ua/uk/about/kse-news/?newsid=1563>.
- 4) Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII «Про вищу освіту». URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
- 5) Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII «Про освіту». URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
- 6) Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text>
- 7) Етичний кодекс ученого України [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0002550-09#Text>
- 8) Elsevier. Ethics in Research & Publications. URL: https://www.elsevier.com/_data/assets/pdf_file/0008/653885/Ethics-in-research-and-publication-brochure.pdf
- 9) Farnsworth E. Guidelines for ethical field research on rare plant species URL: <https://www.mass.gov/doc/guidelines-for-ethical-field-research-on-rare-plant-species/download>

Інформаційні ресурси

1. Наукова бібліотека Інституту гідробіології;
2. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua/>.
3. Ресурси сайту Інституту гідробіології <http://hydrobio.kiev.ua/ua/aspirantura/zabezpechennia-osvitnoi-diialnosti>

Політика оцінювання

Політика щодо дедлайнів та перескладання: Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75% від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності балів). Перескладання тем (модулів) відбувається за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

Політика щодо академічної доброчесності: Використання додаткових джерел інформації під час оцінювання знань заборонені (у т.ч. мобільних девайсів). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування та моделювання.

Політика щодо відвідування: Присутність на занятті є обов'язковим компонентом оцінювання. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, працевлаштування, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу.

Розподіл балів, які отримують аспіранти

Форми роботи	К-сть балів	К-сть макс. балів
Поточний контроль		
Відвідування семінарсько-практичних занять	5-10	10
Відповіді на семінарсько-практичних заняттях	10-20	20
Робота над темами, винесених на самостійне опрацювання та індивідуальні завдання	10-20	20
Всього балів поточного контролю	50-100	100
Проміжний контроль		
Тести письмові	60-100	100
Підсумковий контроль		
Іспит	60-100	100

Шкала оцінювання національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		Для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з повторним вивченням дисципліни